

RAVICA

Berilo Jugoslovanskega odbora iz Italije

BOZZOVICCI

POŠILJA : IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Srednji vzhod

Št. 90

13. decembra 1943.

TEHERANSKA KONFERENCA

Takoj za tihooceansko konferenco v Kairu, pri kateri so se sestali gg.Roosevelt, Churchill in Chiang-Kai-Chek z načelniki ameriškega, britanskega in kitajskega generalnega štaba kakor tudi z ogromnim številom drugih vojaških in političnih izvedencev, sta se gg.Roosevelt in Churchill sestala z maršalom Jožefom Staljinom v Teheranu.

Sovjetsko Rusijo so zastopali maršal Staljin, g. Molotov, sovjetski zunanji minister in maršal Vorosilov.

času bomo pričeli z operacijami na vzhodu, zahodu in na jugu. Celotno soglasje, ki je bilo ustvarjeno, daje polna jamstva, da bo zmaga naša.

Glede miru smo gotovi, da bo naša antanta zajamčila trajni mir. Zavedamo se največjih odgovornosti tako lastnih kakor vseh ostalih Združenih narodov, da je potrebno napraviti mir, ki bo prinesel uteho ogromni večini narodov tega sveta, odstranjujoč vojna prokletstva in ustrahovanja za številna pokolenja v bodočnosti.

Britanska delegacija z g.Winstonom Churchillom na čelu, z zunanjim ministrom g.Eden-on, admiralom Cunninghamom in drugimi visokimi osebnostmi, je štela približno 70 članov.

Prezidenta g.Roosevelta so spremljali najodličnejši državniki in generali tako, da je ameriška delegacija štela okrog 50 oseb.

Konferenca je zasedala v poslopju sovjetskega veleposlaništva v Teheranu.

Na Miklavžev dan je bilo o zaključkih konference izdano uradno poročilo, ki pravi.

Mi, predsednik Združenih ameriških držav, prvi minister Velike Britanije in prvi minister Sovjetske zveze, smo se sestali skozi štiri dni v prestolici zavezniške Iranske ter izoblikovali in potrdili svoje skupne politične poglede. Naša volja je, da tri države sodelujejo tako v vojni, kakor tudi v miru, ki ji bo sledil.

V pogledu vojne so se naši generalni štabi priključili sestanku in z njihovo pomočjo smo izdelali načrte za uničenje nemških oboroženih sil. Popolnoma smo se sporazumeli v vsemu in ob določenem

S pomočjo diplomatskih svetovalcev smo proučili vse probleme bodočnosti. Pripravljeni smo sprejeti vsako sodelovanje in aktivno udeležbo vseh narodov, velikih in majhnih, katerih ljudstva so po srcu in duhu odločena, tako kakor naši lastni narodi, odstraniti tiranijo, suženjstvo, tlačenje in nestrpnosti. Sprejememo vse, ki žele pristopiti v svetovno družino demokratičnih narodov.

NOBENA SILA TEGA SVETA NE MORE VEČ PREPREČITI POPOLNEGA UNIČENJA NEMŠKIH KOPNIH OBOROŽENIH SIL, NJIHOVIH PODMORNIC NA MORJIH IN NJIHOVIH VOJNIH OBRATOVALIŠČ Z ZRAKA.

Naši napadi bodo nepretrgani in vedno večji.

Ob slovesu s te prijateljske konference, gledamo bodočnosti z zaupanjem nasproti, prepričani, da lahko vsi narodi sveta živijo svobodno, brez vsake tiranije, po svojih lastnih željah in lastni zavesti.

PRISPELI SMO SEMKAJ POLNI UPOV IN DOBRE VOLJE, ODHAJAMO PA KOT STVARNI PRIJATELJI PO DUHU IN NAČRTIH.

Podpisano v Teheranu, 1.dec.1943:
Roosevelt - Staljin - Churchill

Obracun je pripravljen.

Uradno poročilo, ki je bilo izdano ob koncu Teheranske konference posebno podčrtava "skupne politične poglede" vseh treh velesil in "voljo, da tri države sodelujejo tako v vojni, kakor v miru". S tem se je zanjka zadržala Hitlerju za vrat. Vse njegove špekulacije, da bi z različnimi bau-bau razklal zaveznike med seboj, so se razblinile kot mehurček iz mila.

Pot v bodočnost je sedaj jasna in nedvoumna. Najprej dobiti vojno, potem pa zajamčiti mir. Vse drugo bo na osnovi teh misli našlo svoj pravi tek. Za male narode je posebno važna odločitev "da lahko vsi narodi sveta živijo svobodno, brez vsake tiranije, po svojih lastnih željah in po lastni zavesti."

Z drugo besedo se to pravi, da si bo lahko vsak narod svojo usodo prikrojil po svoji lastni volji in v duhu popolne svobode svoje volje in svoje zavesti. S tem je bila ponovno postavljena volja narodov na tisto mesto kamor spada. Nobenega nasilja, nobenih omejevanj glede izražanja in odločanja.

V resnici so evropski narodi pričakovali od Teheranske konference nekaj več. Pričakovali so, da bo vsakemu narodu točno naznačena njegova bodoča usoda. Na ta način bi se mnogi nespornosti odstranili in zlasti notranjepolitične borbe ne bi se mogle več s tako silo uveljavljati. Notranjepolitični mir pa je prvi pogoj za uspešno borbo proti skupnemu sovražniku. Verjetno je, da so se trije veliki državniki tudi o teh podrobnostih razgovarjali in tudi sporazumeli. Mogoče pa je za enkrat neumestno te stvari razkrivati vsemu svetu.

S Teheransko konferenco je vsekakor bil dosežen važen cilj. V zadnji številki "Bazovice" smo povedali, da bo imel sestanek pred očmi predvsem popolno uničenje prusijaškega nacizma. To se je zgodilo, vendar vsako rušenje mora imeti dosledno tudi načrt za obnovo. Ti načrti obnove so v vsakdanjem življenju na prvem mestu potrebni. Mogoče je v visoki politiki ta vrstni red drugačen...

Kakšne bodo posledice Teheranske konference? Na prusijaško zalego in njene prisklednike, bodo sklepi gotovo pozitivno delovali. Široke množice v Nemčiji sami kakor tudi oprode njenih podreptnikov bo pretresel udarec prav do dna. Vera v Hitlerja in nepremagljivost prusijaške vojne mašinerije se bo pošteno omajala. Notranje fronte se bodo zakolebale in velika presenečenja niso izključena. Prusijaška propaganda bo seveda pognala v pogon vsa svoja trobila in poskušala z omalovaževanjem izpiliti najostrejšo konico teheranske groznje. Tak slučaj je bil tudi ob času italijanske kapitulacije. Prusijaški stroj pa je še krepak in močan in Himmler ima še mogočno orožje v rokah, s katerim bo lahko krotil zbegane prusijaške tolpe. Verjetno je, da bodo po Berlinu, Monakovem, na Dunaju in drugod zaregljale strojnice po nemških trdih buticah. Vse tisto, kar se je s takim divjaštvom spustilo nad trpečo Evropo, se bo sedaj - tako se nadajamo - raztegnilo na zločinski tretji rajh. Kakor je Hitler s svojimi peklenskimi načrti nagnal evropske narode drugega proti drugemu, misleč, da jih bo na ta

način iztrebil, tako bodo sedaj Himmlerjeve tolpe požirale svoj lastni zarodek.

To se bo zgodilo, kajti danes je petokolonski Hitlerjev patent zgrabil tudi že njega samega. Da ta patent tudi za Prusijake uspešno deluje, dokazujejo S.O.S. pozivi berlinskega radia, ki moledujejo, prosijajo, rotijo in pretijo prusijaške tolpe, naj ne sledijo svojim prednikom iz leta 1918. Ali človeška življenja v Evropi so skoro popolnoma izgubila svojo vrednost. To pa velja tudi za Nemce. Zato pred smrtjo ne bo strahu in zato bodo množice drvele proti enemu samemu cilju: izogniti se za vsako ceno popolnemu iztrebljenju. Neizprosni zakon samoohranitve velja tudi za največjega barbara, ker velja za vso živo prirodo.

Tako bo Pravica z neizprosno strogostjo sama pomagala kaznovati in maščevati vse tiste številne ponižane narode, ki jih je hotel Hitler izbrisati z zemeljske površine.

Sodba je padla. Izvršitev gotovo ni več daleč. Z vseh strani od vzhoda, zahoda in juga bodo naskočili pravični sodniki, da enkrat za vselej izbršejo gorje in trpljenje s sveta; da enkrat za vselej očistijo Evropo barbarske prusijaške nesnage in da enkrat za vselej zajamčijo kulturni Evropi njen zasluženi mir.

Z vedrostjo in zaupanjem lahko zremo tudi mi Slovenci in Jugoslovani svoji bodočnosti v obraz. Po vseh teh dogodkih bomo tudi mi gotovo zopet našli samega sebe. Trmoglavosti in zaslepljenosti, preteklosti in sedanosti bodo izginile tako na desni kakor na levi. Duh mladine bo v tej borbi z zastarelostjo in egoističnimi pohlepi po oblasti in cenenem samodržtvu gotovo zmagovit. O tem ne more biti nobenega dvoma več. Ekstremno samopaševanje, absolutistični diktat kopice samozancev, ki jim je lastni jaz vse, bodočnost in trezno presojanje ter pravilno ukrepanje v blagor skupnosti - deveta briga, vse to bo izrezano kakor parazitski ekscis, ki ogroža ves organizem. Mogoče so sedanji težki časi samo regeneracija in filtriranje mladega svežega naroda, ki bo po svojem vstajenju zopet tak kakršen je bil in kakršnega so profitorske posledice prve svetovne vojne na vrhovih tako zelo pokvarile.

Jugoslovanska bodočnost je sveža, zdrava in predvsem poštena, kajti to bodočnost kujejo mlade sile polne idealizma, zvestobe, vedrine, morale, poštenosti in enakopravnosti. Laž in samoprevara, podvale in intrige, pohlep in špekulacije, vse to bodo v bodoči Jugoslaviji samo spomini in opomini. Za to pomladitev plačuje Jugoslavija danes ogromne žrtve, ki pa niso zastoj.

F. Lodur

V SKLAD "BAZOVICE" so darovali: kap.korvete g.Saksida P.T.100.-; g.Ivan Merljak 50.-; g.Ivan Bevk 50.-; skupno P.T. 200.-.

V SKLAD "ŠOTORSKE KNJIŽNICE" pa je darovala ga. Ivana Skomina P.T. 25.-; DAROVALCEM ISKRENA HVALA!

KOŠČEK ZGODOVINE SLOVENCEV

Šestindvajsetega aprila 1941 je vplula v aleksandrijsko luko velika prevozna ladja. Spremljali sta jo dve mali motorni torpedovki. Ladja je pripeljala angleške ranjence in grške begunce. Vmes pa je bilo tudi nekaj nemških ujetnikov. Človek bi mislil, da sta dve mali torpedovki angleški, ali britanske zastave nista imeli. Obe sta nosili zastavo, ki je nihče ni videl v aleksandrijskem pristanišču, odkar je pričela vojna. Zastavi sta bili vojna prapora Kr. jugoslovanske vojne mornarice. Povest obeh torpedovk je zanimiva, čeprav živimo v časih, ko je ves svet tako vznemirjen.

Pred enajstimi dnevi sta bili vsidrani v dalmatinski luki Šibenik. Del torpedovk je bil takrat pod poveljstvom kapetana bojne ladje g.Ivana Kerna. Kern je Slovenec iz severozahodnih delov Slovenije. Tem Slovencem pravijo Gorenjci. Trdijo pa tudi, da so trmasti ljudje. Ravno takrat je dobil povelje, da izplove za Boko Kotorsko. Flotila je bila že poprej parkrat bombardirana. Sedaj, ko so Lahi že silili v Šibenik, je bilo nevarno, da jih napadejo s topništvom.

Flotila se je še pravočasno izmuznila iz Šibenika. Potovala je ponoči in prispela v Kotor drugi dan 16.aprila. Kontra admiral Domainko, poveljnik v Boki Kotorski je sprejel Kerna na svoji jahti in mu povedal, da je dobil ukaz izročiti mornarico sovražniku.

V malo več kot enem tednu je Jugoslavija padla, pobita, kakor Francija, od enega samega udara. Tisti, ki so sodoživljali vso nesrečo pravijo, da je po neposrednem napadu bilo najhujše to, da so ostali brez vsakršnih vesti, razen obupajočih ali tudi zahrbtnih. Nihče ni vedel, kaj je z vojsko, kaj dela in počenja. Tudi kje je vlada ni bilo nikomer znano. Od prvih ur vojne dalje je Beograd utihnil. Nemci so po radiu govorili o neki "Novi, neodvisni Hrvatski". Ta novica je strašno zadela jugoslovansko mornarico, ki so jo v tem času po veliki večini sestavljali hrvaški pomorščaki. Veliko število Kernovih mornarjev so bili Hrvatje iz Istre in Dalmacije.

V začetku sam Kern ni vedel, kaj naj stori. Kakor vsi ostali, je bil tudi on brez vesti. Kasneje je v teku dneva zvedel od Domainka, da je kralj zapustil državo in da je z njim odšla tudi vlada. Kot mornariški častnik, ki je kralju prisegel zvestobo, je videl pred seboj le eno: vojna se nadaljuje, o predaji ni govora.

Odšel je na obalo. Situacija je bila temna in nejasna. Vsega so prevzele misli mornarja. Izven luke je križarila sovražna blokadna eskadrilja. Nihče ni vedel, kako močna je. Treba je bežati skozi blokado, to pa se lahko zgodi samo, če bo podvig nenaden.

Tisto noč se Kern še ni mogel odločiti. Temno in sivo nebo ga je zbudilo naslednjega dne. Prve novice so pripovedovale, da se 30 milj od Boke Kotorske približuje laška motorizirana flotila. Njegovih šest motornih torpedovk je bilo zasidranih prav nasproti mesta. Zaradi varnosti jih je Kern odpeljal okoli malega polotoka v srednjem zalivu in jih zasidral zraven stare ladje "Dalmacija", ki so jo uporabljali samo za vaje. Okrog poldne je

začelo deževati. Ob treh popoldne so javili, da so Lahi prišli v Kotor.

Še nekaj ur in približala bi se noč kot zaveznica. Toda v luki ni kazalo tako dolgo čakati. Torpedovke niso bile pripravljene, tudi mornarji niso ničesar vedeli o Kernovi nameri. Zato je sklical vse mornarje na krov in jim v kratkih besedah pojasnil, da je Jugoslavija še vedno v vojni in da če jugoslovanske plovne edinice ne morejo sodelovati v borbi v Boki Kotorski, bodo pač odšle v zavezniške luke, kajti mornarica mora vedno slediti svojemu kralju. Ukazal je vsakemu naj odide na svoje delo, toda vsi ga niso poslušali. Nesreča se je vlegla na duše in nekateri Hrvatje so prisluhnili drugim glasovom. Ubežnike so takoj nadomestili drugi, tako so bile štiri torpedovke opremljene in pripravljene za odhod. Toda v razburjenosti bega ni šlo vse po sreči. Ena izmed torpedovk je zgorela in drugi, ki je hitela na pomoč, se je pokvaril vijak. Skrajni čas je bil za beg. Laška oklopna vozila so bila komaj pol ure oddaljena. Samo dve torpedovki Kernova in še ena sta lahko bežali.

Predno so zapustili zaliv, so bili še priče dogodka v teh dneh junaštva in obupa. V samem zalivu je mali otok in ob daljšem kraju sta bili dve ladji, ki ju ni bilo mogoče videti od slabem in nejasnem vremenu. Kar naenkrat se je nekaj dvignilo proti nebu - nekaj živi vreclec dima in ognja, kateremu je sledila močna detonacija. To je bil kljubovalni konec rušilca "Zagreb", ki iz še nepojasnjenega vzroka ni mogel zapustiti luke. Dva mlada pomorska častnika sta pripravila razstrelivo. Bila sta to Slovenec Mašera in Srb Spasić. Oba je objelo jugoslovansko morje. Po smrti sta bila odlikovana s Karadjordjevo zvezdo z meči. To je najvišje vojno odlikovanje jugoslovanskih oboroženih sil.

Ura je bila štiri popoldne. Kernova torpedovka se je napolnila k hidroavijonskemu oporišču, da vkrca posebne gumijaste male rešilne čolne. Druga torpedovka je odšla po gorivo. Obe torpedovki sta se imeli sestati v zunanjem zalivu, kjer bi se lahko skrili vse do noči. V hidroavijonskem oporišču je Kern dobil gorivo, ali tudi tu nesreča ni počivala. Njegov tovariš je hotel zvezati dvanajst sodov goriva na vrh, pri tem pa jih je izgubil deset. Ko se je Kern bližal mestu sestanka je zopet prišlo do iznenadenja. Jahta admirala Domainka se je približevala s severne strani naravnost proti njemu. Zdelo se je, kakor da hoče zapreti izhod. Za vsak slučaj - iznenadenja in izdaje niso bile v tem času nič nemogočega - so napolnili zadnji top. V tem trenutku pa je pričelo deževati in deževna megla jih je zavila in skrila kakor zavesa. Jahte niso več videli in tudi ne zvedeli, kaj je nameravala.

Kasneje že v polni noči sta obe motorni torpedovki, vsaka pod poveljstvom Slovenca, zapustili Boko Kotorsko in izpluli proti laški blokadi. Ko sta dospeli popolnoma izven zaliva, je Kern signaliziral svojemu tovarišu, naj pluje s polnim plinom. Nekaj ur sta bili obe torpedovki v stalni medsebojni zvezi, toda kasneje je druga torpedovka zaostajala. Zvedel je, da se je stroj malo pokvaril, ker je zašla voda med gorivo. V času, ko je Kern iskal

svojega tovariša, ga je zapazila laška blokadna eskadrila. Izgledalo je, da so povsod na preži, bežal pa je z vso lokavostjo, ki je bila ravno tako predrzna kakor nevarna. Signaliziral je neki drugi laški ladji in dobil tudi odgovor. Tako je zvedel za laško geslo in z njim se je izmuznil iz obeh črt laške blokade. Ko se je drugi dan danilo, so že pluli skozi Otrantski preliv. Gorivo je dobil v mali grški luki na obali Epira.

Bilo je mestece Parga. To je tista znamenita mala luka, ki jo je ves svet občudoval, ker je bila edina, ki je vzdržala proti tiranu.

Kern je sam odšel na obalo in ko so prebivalci izvedeli, kdo je, so ga vzdignili na rame in ga odnesli kot junaka skozi mesto. Grki so bili še vedno na bojišču in jugoslovanska vojna ladja, čeravno še tako majhna, jih je resnično navdušila. Ali goriva niso imeli in Kern je odplul dalje do Preveza. Dobil je gorivo in počakal do drugega jutra. Ponoči ni hotel več ploviti. V tistem morju so bili drugi, močnejši od Lahov in v resnici ni hotel, da bi ga Angleži v temi smatrali za Laha. Od tam je odplul v Navarino ter dalje v Suda Bay in na Kreto, kjer sta se našla s svojim tovarišem, ki si je gorivo preskrbel v Argostoli.

Toda zanimive dogodivščine še ni bilo konec. Angleži so imeli ladjo 10.000 ton, ki je čakala na spremstvo in vozila vojake v Egipt. Vse angleške vojne ladje so bile zaposlene z ofenzivnimi opera-

cijami. Grška mornarica, ki je bila nekoliko oslabljena, je bila polno zaposlena z umikom lastnih ljudi in ni mogla nič pomagati. Kern je ponudil torpedovki za spremstvo angleške ladje. S posmehom mi je pripovedoval, da so se Angleži nekoliko obotavljali, ko je prišel s svojo ponudbo. Mali torpedovki sta imeli morda 100 ton. Njihovo orožje je bilo bolj psihološkega kakor praktičnega pomena proti zračnim napadom. Kljub temu sta ti dve mali sivi ladjici, neustrašni po vsem dolgem in nevarnem potovanju, obstopili veliko angleško ladjo in jo po enem dnevu in eni noči zmagovito pripeljali v alexandrijsko luko. Vsa dogodivščina je trajala 11 dni. Toda zgodovinarji jo bodo gotovo podaljšali. Izvori tega dogodka so daleč v preteklosti.

Ko so slovenski državljani habsburgovskega cesarstva prvič zasanjali o zedinjenju južnoslovanskih narodov, je bilo morda že usojeno, da bodo Slovenci tisti, ki bodo z dvema torpedovkama zbežali iz rok sovražnika. Da pa bodo bežali zato, da ponudijo roko svojemu angleškemu zavezniku, to je vsekakor nekaj izrednega. Slovenci so ravno tako malo vedeli o Angležih, kakor so Angleži vedeli o njih. Njih sodelovanje je bilo čisto slučajno in samo košček zgodovine za skupni napor k boljši človečnosti. Ne samo za Slovence, pač pa tudi za vse ostale je ta vojna, vojna za svobodo.

Kenneth Matthews

PSI V VOJAŠKI SLUŽBI

Tam gori na skrajnem severu ogromnega ruskega bojišča, ob Kareliji in dalje proti Murmansku se razprostirajo ogromna zaledenela ozemlja, nerodovitna in težko prehodna. Pravijo jim tundre. Vojna pa tudi tam ne počiva. Bojevanje je tam najbrže najtežje in najnevarnejše. V poletni vročini nadlegujejo vojaka milijarde in milijarde komarjev in drugega mrčesa. Ob deževju se noga pogrezne v močvirje do samih bokov.

Ogromne težave bojevanja pa so tudi v zimskih dneh. Motornim vozilom so vsa ta ozemlja nedostopna. Zaradi izredno ostre zime pa je tudi konj neuporaben, zato pa v teh krajih pridno uporabljajo za vprego posebne severne grönlandske pse. Posamezne pehotne edinice jih imajo na tisoče. Čez tundro vlačijo prehrano, municijo, pehotne topiče, metalce bomb, opremo in tudi ranjence.

Vojak, ki prihaja iz Ukrajine, Kavkaza ali od kjer koli si ob pogledu na tolpe psov misli, da je zadeva s psi kot vprežno živaljo podobna konju, oslu, mezgi ali celo noju. Ali stvar je precej drugačna. Dir, vodilni pes, renči in, če se pokaže potreba, tudi grize. Pravilo, da je pes najzvestejši človekov prijatelj, je pri psu v tundri - izjema. Temu psu je človek mrzek. Udomaćiti ga je mogoče le v toliko, da se za silo pokori svojemu vodji in še njega uboga samo zato, ker ga mami s tisoči prevar, katerim se naposled ukloni tudi divja pasja narava. Med takšne prevare spada n.p.r. odtegnitev dnevne porcije mesa, ki je za pse zelo občutljiva, kajti volčjak v tundri, ki vlači tovore, je vajen, da mu voditelj postreže vsak dan z dvema kg konj-

skega mesa.

Ti psi so navadno križani s pravimi volkovi. Tako je bil tudi oče Dira pravi volk, njegova mati pa je bila psica iz Novaje Zemlje. Tak pes ima čisto svojevrstne navade in ne pusti nobenega človeka k sebi. Nevarno je, če se mu približa celo njegov voditelj, kaj še, če mu stopi bliže neznanec. Tedaj začne brusiti zobe, z očmi pa zameži, da človeka kar mraz stresa.

Vendar je ta pasja vprega v tundri neobhodno potrebna. Devet psov vleče sani z Dirom na čelu. Polovica psov je volčje krvi, druga polovica pa ima za prednike polarne pse. Dva najmlajša v vpregi sta še nekakšna vajenca, toda starine, ki so vprežene pred njima, se ne ozirajo na nju. Vlečejo jih za seboj ter silijo, da prav tako urno dirjajo kakor oni, kajti, če zaostajajo, jih začno sani, ki so jima tik za stopali, udrihati po nogah.

Devetorica psov ne pozna nobenega tovarištva. Vsak pes je bitje zase, ki ne privošči svojemu tovarišu najmanjše ugodnosti. Tako je popolnoma nemogoče, da bi živali imele skupno ležišče. Treba jih je spraviti daleč narazen in vsakega posebej privezati k posebnemu kolu.

Ne Dir, ne njegovi tovariši ne rabijo mnogo prostora. Skrčijo se tako, da jih lahko spraviš v neverjetno majhen prostor. Njih temperament in vztrajnost sta brez primere. Kadar ne počivajo, dirjajo okrog Hoditi kar ne znajo. Popolnoma vseeno jim je ali so sani natovorjene, ali so prazne. V glavnem jih Rusi uporabljajo sedaj za prevoz ranjencev do prvega obvezovališča.

DETEKTIV PETER FIRBEC

TRINAJSTI IN ZADNI POLOM

Riko je stopil na hodnik in je za trenotek slonel na medeni opori pri odprtem oknu vagona.

Temni in mogočni gozdovi so divjali mimo njega. Globoko v globini je šumel gorski potok. Soteska se je čedalje bolj ožala. Strmi divji kamini so dajali naravi divje romantično sliko.

Peter Firbec se je oziral za Rikom Rolandom, dokler mu ni izginil izpred oči. Nato se je dvignil in dejal svojemu sosedu: "Čas je!"

Peter je začutil pomen trenutka. Vse napetosti med njim in Rikom so pritiskale k raztreskanju. Vsako sekundo bi mogla udariti strela.

Ko je Peter prestopil hodnik se je njegova nervoznost polastila tudi vseh ostalih navidezno mirnih in brez-krbnih tovarišev, ki so postopali ali po hodniku in dolgočasno kadili. En sam mig Petra je zadostoval, da so se spremljevalci zrinili pred vhod kupeja, kamor je izginil Riko Roland.

Peter je občutil napetost trenutka kot eno samo težko bolečino. Zdelo se mu je, da se mu bo vsak posamezni živec pretrgal. Ves njegov živčni sistem je bil osredotočen v eno samo misel: Sedaj!

Dva moža sta stala pred vrati kupeja. S silo sta jih odprla. Sedaj je nastopil trenotek...

Kaj se je zgodilo? Pretresujoč krik ženskega glasu je pretrsel navzoče.

Peter je takoj pomislil na Giannino.

Odmev poln groze dveh moških glasov je temu sledil. Nato je zavladala popolna tišina...

Peter je s silo odrinil vse prisotne na stran in planil v kupe. Tam je zagledal odprto okno in dva potnika, ki sta z grozo gledala skozi okno. Eden izmed njiju je bila Giannina, ki se je brez besed vzrla vanj. Drugi je bil tujec s potezami obupa na obrazu.

"Kaj, se je zgodilo?" je zaklical Peter ves zagrljen od vznemirjenja.

Oba potnika sta molčala.

"Kaj se je zgodilo?" je vprašal Peter oba stražnika.

Eden izmed njiju je hitro in kratko pojasnjeval:

"Bila sva tesno za njim. Tu je vstopil. Nato pa je nekdo s silo odprl okno — in on je skočil skozi okno."

Peter je razumel odgovor, še predno je stražnik prišel do konca. Takoj je potegnil za ročaj zasilne zavore. Močan žvižg lokomotive. Cviljenje in škripanje zavor — in vlak se je ustavil.

"Ne delajte nobenih komedij!" je zaklical Peter prihajajočemu sprevodniku. "Ušel nam je. Z vlaka je skočil, pojdite z menoj, prosim!"

Zadnje besede so veljale policijskim uradnikom. Dvanajst mož je poskakalo iz stoječega vlaka, Peter je bil prvi. Stekli so po progi navzdol.

Potniki so stikali glave, gledali skozi okno, se spraševali in se čudili dvanajstori policijskih uradnikov.

Vlak je nadaljeval vožnjo. —

V kupeju, v katerem se je odigral zadnji prizor, se je Giannina vsedla zraven neznanega možakarja. Prijela ga je za desnico in ihtela: "Riko!"

Dvanajst policijskih uradnikov je skrbno preiskovalo železniško progo in nasip. Vso pot, ki jo je vlak napravil od trenutka odskoka dalje so prebrskali z največjo pazljivostjo. Kako daleč bi moglo biti mesto, kjer je Riko Roland odskočil?

Mnenja posameznih stražnikov so bila različna.

Končno je Peter razdelil svoje ljudi po vsej progi, ki je za preiskavo prišla v poštev. Posamezni stražniki so se kotalili po strmeh nasipu navzdol in se od časa do časa s klici in žvižgi sporazumevali.

Ničesar! Večina stražnikov je že pregledala določene jim odseke. Zbirali so se na dnu ob bregu gorskega potoka. Živahno so razpravljali o dogodku in ugibali, ali je mogoče, da pri takem skoku ostane človek še živ.

Končno! Zadnji stražnik je trikrat zapiskal. To je bil znak za zbiranje na progi. Ko so prispeli že v bližino nasipa, so zagledali nekaj, kar je bilo podobno zaviti culi.

Vsa dvanajstotica je hitela k najdeni culi. Kot mravlje so policijski plezali po skalovju tekmovaje, kdo bo prišel prvi na mesto. Dva sta bila že tam. Nobenega glasu nista dala od sebe. Kakor na ukaz sta tiho snela svoja pokrivala. S tem so ostali vedeli, da nista našla živega človeka.

Kmalu so bili vsi na licu mesta. Trpka zmaga pravice. Žrtev je padla, ali ne od njihove roke. Božja sodba je bila izrečena.

Peter Firbec ni opustil tudi pri tej priliki svoje dolžnosti. Skrbno je brskal po žepih mrtvega trupla. Ničesar posebnega ni našel. Kakor se Riko Roland v življenju nikoli ni izdajal, tako je svojo skrivnost nesel s seboj v grob. Peter Firbec je našel listnico z nekaj sto franki, notez, iz katerega so bili vsi popisani listi iztrgani, šop ključev, srebrno zapesno uro, dva bela robca brez monogramov, škatljo bombonov proti kašlju in denarnico z nekaj drobiža. Seveda je bil tu tudi vozni listek drugega razreda za progo Filisur-Curih...

To je bilo vse.

Končno je Peter Firbec odgrnil bel robec, ki ga je eden izmed stražnikov pregrnil čez obličje mrtveca. Od groze in bolečin zmaličeni obraz z napol odprtimi očmi, to je bilo zadnje slovo Rika Rolanda s Petrom Firbecem.

Petra je prevzela groza in spustil je zopet robec na obraz mrtveca ter se umaknil. Z dvema stražnikoma se je Peter napotil proti progi, medtem ko so ostali stražniki skrbeli za prenos trupla do prvega železniškega postajališča.

Brez besed se je Peter Firbec z obema stražnikoma peljal z naslednjim prvim vlakom proti Curihu. Petru je stalno lebdel pred očmi obraz mrtveca. Ni to bila zgolj groza, ki mu je pričarala mrtvega nasprotnika pred oči, pač pa neka prikrita podzavestna nesigurnost. Očital si je, da si obraza ni dovolj točno ogledal. Ali je to sploh truplo Rika Rolanda, čim bolj je razmišljal, tem bolj se je krepil v dvomu. Vsekakor bo moral potrpeti, da prispe truplo v Curih.

Ali je sploh mogoče, da ne bi bil Riko Roland...

Pa saj je vendar z njim govoril, videl ga je zapustiti kupe. Njegovi uradniki so ga opazovali, ko je stopal v kupe Giannine...

In Giannina? Kaj je z njo?

"Ali vesta, kje je ostala Giannina Minosi?" je nenadoma vprašal Peter svoja spremljevalca.

"Dama je ostala v vlaku."

"Kaj ni izstopila? Sigurno?"

"Popolnoma sigurno. Izstopili so samo moški."

Peter se je zopet zatopil v premišljevanja in dvome.

Na prvi postaji so kupili večerne liste in začudeno prebirali prva poročila o katastrofi v engadinskem brzovlaku: Zloglasni vlomilec in kradljivec biserov Riko Roland, katerega zadnji zločin v Monte Carlu je gotovo še vsem v spominu in pri katerem se je dokopal dveh in pol milijonov ter nato brez sledu izginil, je nenadoma zašel v past znamenitemu detektivu Petru Firbcu v Arosi. Danes popoldne bi ga imeli aretirati v engadinskem brzovlaku. Pripravljenih je bilo ducat najboljših detektivov v civilu, ki jih je osebno vodil Peter Firbec. V trenutku aretacije pa se je zločinec vrgel pred očmi svojih zasledovalcev iz drvečega vlaka. Verjetno leži razmesarjen nekje v divji kotanji. Policisti so takoj pričeli z raziskovanjem ozemlja. Malo je upanja, da bi zločince našli še pri življenju.

Tragična usoda je hotela, da je zločinec našel smrt na poti v Curih, kjer je izvršil svoj prvi pomembnejši podvig. Vsekakor je treba izreči polno priznanje detektivu Petru Firbcu, ki je vselej zopet prišel na sled nevarnemu zločincu, in je ta sedaj enkrat za vselej izločen iz človeške družbe.

Peter ni bil prav nič navdušen za prezgodnje pohvale. Časnik je izročil enemu izmed svojih spremljevalcev, nato pa ostal zatopljen v svoje misli ves čas molčec vse do Curiha.

V Curihu je Peter takoj obiskal policijskega komisarja Luksa, s katerim sta se že od poprej dobro poznala. Zvedel je, da je Luks nenadoma odpotoval in da se bo šele naslednjega dne okrog poldne vrnil.

Tako ni Petru drugega preostalo, kakor da počaka.

Napotil se je v kabaret, od tam pa v kavarno, kjer so že prodajali od 10 ure zvečer dalje jutranje liste.

Petru se je zdelo, da pošilja poročila v uredništvo gotovo neki prefriganec, kajti v listu je bral:

"Usoda vlomilca Rika Rolanda je zapečaten. Slutnja, ki smo jo v sinočni naši izdaji napisali, se je uresničila: Zločinec je svoj beg iz drvečega vlaka plačal z življenjem. S tem se je odtegnil vsaki posvetni sodbi. Pred najvišjim sodnikom bo prejel zasluženo kazen.

V časopisu je bilo točno popisano vse. Tudi o Petru Firbecu ni manjkalo laskavih besed.

V zgodnjih jutranjih urah naslednjega dne je Peter drvel v uredništvo, da bi izvedel, kdo je pisec obeh poročil. Našel je tam mladega gospoda zelo prijaznega ali tudi skrajno rezerviranega. Šele ko se je Petru posrečilo mlademu gospodu dokazati kdo je, se je prikazal starejši gospod. Po dolgem razpravljanju so privlekli rokopis in ga pokazali Petru. Na prvi pogled je Peter ugotovil Gianninino pisavo.

Zopet se je Peter resno zamislil. Vse polno podrobnosti iz Giannininega življenja mu je stopilo pred oči: Prihod vlaka v Chur, njen pogled proti oknu, kjer je neznanec slonel, okolnost, da se je tragedija izvršila v njenem kupeju in da z njegovimi ljudmi ni izstopila.

In zopet se mu je pojavilo obličje izmaličenega trupla.

Ali je bilo to truplo Rika Rolanda? Ali je bilo mogoče v obrazu z gotovostjo spoznati poteze zloglasnega zločinca?

Peter se je sam nase jezil, da je tako površno pregledal truplo. Na povratek komisarja Luksa ni mislil čakati, pač pa si je hotel na vsak način preskrbeti ponovni pregled trupla.

Odhitel je na cesto in se ni prav nič brigal za ledenomrzli dež, ki ga je bičal po obrazu.

Nenadoma je obstal pred hišo, v kateri bo končno veljavno razvozljaj uganko Rika Rolanda.

Sloka ženska postava v rujavem dežnem plašču se mu je kakor senca približala. Zapazil jo je šele, ko je bila tesno ob njem in mu zaprla pot.

Giannina!

Zopet ta ženska! Ali je morala biti vedno zraven kadar koli je z Rikom Rolandom prekrizal pot?

Vročje je dahnila vanj:

"Vedela sem, da vas bom tu našla. Ni treba, da vstopite. Vse vam bom povedala." Medtem, ko je govorila, ga je neopazno odmaknila izpred hišnega vhoda. Peter ji je nehote sledil. Končno sta ne oziraje se na dež in veter zavila v ozko ulico.

Giannina je govorila v presledkih sunkoma in s težkimi vzdihli:

"Pričakovala sem vas. Ni treba, da vidite truplo — ni Riko Roland."

Obmolknila je in ga pogledala.

"Kako je to mogoče? Štirje možje so ga videli oditi v vaš kupe."

"To je ravno, kar ga je tako strašno potrlo," je nadaljevala Giannina. "Tako dolgo, dokler se je boril še z družbo kot tako, je vedno spoštoval človeško življenje."

"O tem sem jaz malo drugače poučen — in Giannina vi tudi!" se je vmešal Peter.

"Da, pri vas je to bilo nekoliko drugače. Nihče ga ni tako preganjal, kakor vi. — Na kratko, mož, ki je skočil iz vlaka, ali boljše, ki so ga vrgli, ni bil "on", pač pa nekdo, ki je že pred njim sedel na sedežu, na katerem ste kasneje našli Rika in ga v razburjenosti niste spoznali."

"To je bil Riko?! In oni drugi?"

"Tega tudi midva ne veva."

Giannina je molčala kakor, da bi se zavedala svoje lastne krivde.

Peter tega njenega molčanja ni hotel vznemirjati in je zato molčeč stopal ob njeni strani. Končno pa jo je vendarle vprašal:

"In časopisna poročila? Kaj ste hoteli doseči z njimi?"

"Bila so vam namenjena, gospod Peter Firbec."

Z nestrpnostjo je čakala njegovega odgovora in žrla vanj. Končno je nadaljevala:

"S tem sva hotela nuditi vam priložnost, da se častno umaknete. Slučaj Rika Rolanda naj bi bil za vedno pozabljen. Zločinec je svoj dolg nasproti družbi plačal z življenjem. Mož, ki po svoji uradni smrti še nadalje živi se ne imenuje več Riko Roland in tak tudi nikoli več ne bo."

"Kdo mi jamči za to? Kdo in s čim lahko pomirite moje vest?"

"Jaz vam jamčim. Zanesite se name. Z vašo pomočjo sem ga iskala, ker sem ga hotela najti — ali zase, ne za vas in za sodišče. Sedaj ko ga zopet imam, ga bom znala tudi obdržati. — In vaša vest? Lahko je popolnoma mirna. Našli ga ne boste nikdar več. Jaz nisem neumna filmska diva, ki pade v prvo nastavljeno mrežo."

Peter je premišljeval. Kaj mu prav za prav drugega preostaja, kakor, da se častno umakne. Prepričan je bil, da je sedaj, ko sta Riko in Giannina zopet skupaj, vsako nadaljnje zasledovanje že v naprej obsojeno na neuspeh.

Kaj pa družba?

Ta veruje, da je Riko Roland pokopan. Peter sam pa tudi veruje, da je Riko Roland kot zločinec v resnici tudi mrtev.

"Dobro!"

Stisnil se je Giannini desnico. Pogled dveh temnih oči, v katerih sta se lesketali dve debeli solzi, mu je izrekal zahvalo. Vitka ženska postava se je nato hitro odstranila in izginila v ozki stranski ulici.

Popoldne je Peter srečal komisarja Luksa. Policijski uradnik ga je na vse pretege hvalil. Zelo je bil zadovoljen, da se je past sprožila na poti v Curih, kjer je Riko Roland napravil svoj prvi večji podvig.

"Ali bi radi prisostvovali raztelesenju trupla?" je vprašal Luks.

Peter se je zahvalil za ljubeznjivost in se poslovil od komisarja.

Osem dni kasneje je Peter čital v Uradnem listu svojevrstno obvestilo:

Samec brez sorodnikov se je pred osmimi dnevi nekam izgubil. Zadnjič so ga videli na postaji v Filisuru. Ker je verjetno, da se mu je pripetila kaka nezgoda, naročajo oblasti orožniškim postajam, naj za njim poizvedujejo.

Peter Firbec, ki bi zadevo lahko pojasnil, se ni javil. To je bilo tudi zadnjič, da se je spomnil Rika Rolanda.

(Konec)

Dravljica

Noe ni mogel in ni hotel verjeti, da Bog zares misli z vesoljnim potopom uničiti človeški rod. Ta potop se je pripravljaj nekje na severu Srednje Evrope. Dvakrat mu je že bil Bog ukazal napraviti barko. Noe se je lotil dela in barko tudi zgradil. Ali človeka nečimurnost je bila že takrat zelo velika. V barki so bili trije bratje. Najstarejši je zmeraj govoril, da je on prav za prav gospodar, ker da je najbolj pomagal pri tesanju barke. Drugi brat, ki je tudi pomagal in delal se je z najstarejšim prepiral in mu ugovarjal. Najstarejšemu je bilo ime Srno, drugemu pa Hrno. Srno je Hrnu pobiral živila in ga sploh prikrajšal v vsemu. Nebratsko je postopal z njim in ga stalno tožaril očetu. Kakor pa v vsaki pravljici, tako je bil tu še tretji brat Slono. Bil je priden, marljiv, pošten in kreposten. Oba brata sta mu bila nevoščljiva zaradi njegovega lepega in dobrega obnašanja. Tudi njemu je starejši odrekal vsako pravico in ga smatral na barki kot nekega pritepenčka.

Prišla je povodenj. Voda je najprej vdiral v spodnje prostore barke, v katerih je živel najstarejši brat. Namesto da bi luknje zapiral pa je bežal in voda je prostore hitro napolnila. Hrno, ki je mislil, da je prišel čas maščevanja pa je celo sam odprl barko, da je voda hitreje napolnila prostore. Ubogi Slono je skočil no bližnjo desko, jo zajahal in si rešil življenje.

Bog je zopet ukazal Noetu, da steše novo barko. Srno ni hotel o tem nič slišati. Dejal je, da si bo stesal splav samo zase, druga dva brata pa ga ne brigata. Šele na tretji ukaz se je Noe vendar lotil dela. Pa je že tako, da človeku, kadar bi hotel in moral, delo ne gre od rok. Noe je delal barko marljivo od zore do mraka, kajti Bog ga je bil nanovo opomnil, da je že skrajni čas. Toda kar je Noe podnevi napravil, so mu hudobneži ponoči razdrli in Noe je moral vsako jutro pričeti znova.

Noe ne bi bil nikoli izgotovil barke, če bi mu ne bil priskočil na pomoč sam Bog. Poslal mu je Slona za čuvaja. Ta je ponoči hodil od enega vogala barke do drugega, tako, da hudobneži ponoči niso mogli več uničiti tega, kar je čez dan napravil. In tako se mu je posrečilo, da je dogotovil barko še o pravem času.

Trpod latnika

NAŠIM PROSTOVOLJCEM IN OSTALIM. Vse naše fante prosimo in opozarjamo kot njihovi najboljši prijatelji in zaščitniki, naj se v nobenem slučaju ne spuščajo v kakršna koli politična ali ideološka prerekanja. Zbrali smo se zato, da pomagamo po svojih skromnih močeh rešiti in osvoboditi svojo domovino, zato so osebnosti za nas nevažne. Osvobodilna misel naj nas vodi na vseh potih in pri vsakem delu. Ko si stopil med nas, nisi spraševal, kdo je kaj, pač pa si se odzval golemu materinemu klicu. Ta klic pa nič ne sprašuje, kako in kaj. Vsakdanje nevšečnosti in tudi morebitne krivice naj te ne motijo. Dvaindvajset let krivic je za teboj, zato boš tudi še teh par mesecev potrpel s samozatajevanjem, pridnostjo in poslušnostjo, tako kakor te je učila že v najzgodnejši mladosti lastna slovenska mati. Zavedaj se, da služiš dobri stvari. Naš odgovor pred domovino ne bo težak in ne bo se ti ga treba sramovati. Svoje dolžnosti opravljaj z vso vestnostjo in natančnostjo ne glede na okolico. Slovenci uživamo pri zaveznikih najboljši glas in samo to je važno, ker o naši usodi bodo oni odločali. To slovensko dobro ime čuvaj z vso ljubosumnostjo in z nobenim nepremišljenim korakom, ne kvari tistega, kar so s trudom in požrtvovanjem ustvarili tvoji tovariši. Tudi mi vemo, da je zavist ponekod velika in tudi mi se z njo borimo, ali ta zavist je tako majhen sovražniček, da ga bomo z lahkoto premagali. Nad 100 pisem iz najbolj merodajnih zaveznških mest, pisem priznanja in pohvale naših prostovoljcev odtehta vsa obrekovanja, sumničenja, zapostavljenja in drzna briskiranja. Bodimo vsi kakor jekleni blok, ki ga nihče premakniti ne more in vse tiste sile in silice se bodo rablinile v nič. Stalno mislimo na vas in delamo vse kar je v naših močeh. Res, da za enkrat ne prihajamo med vas. Imamo gotovo razloge, ali tudi to bo minilo, naše zanimanje za vas pa zato ni nič manjše in je isto tako, kakoršno je bilo takrat, ko smo se prvič videli v ujetniških taboriščih. **PRAVICA BO ZMAGALA!** To je naša vera in **KRIVICA BO PREJELA ZASLUŽENO PLAČILO,** to je naša volja. Slovenci smo in ostanemo eno. če se razdvajalci še tako trudijo, da bi nas razkrojili. Denuncijacij se ne strašimo, intrig še manj. "Slovenci ste močan konstruktivni element Jugoslavije," tako je dejal človek, ki ima pri zaveznikih soodločujočo besedo. Zato, fantje, po starih poteh naprej! Pridnost, poslušnost, dostojanstvenost in prezir vsega, kar bi moglo motiti medsebojno povezanost!

Ivan Učenič

ANTOLOGIJA SREDNJEGA VZHODA. Zaveznški narodi na Srednjem vzhodu nameravajo izdati antologijo lenoslovja o vojnem življenju na Srednjem vzhodu. Kratke povestice, članki, sestavki in reportaže (popisovanje dežel, bojov in dogodivščin), poezije in risbe, to je gradivo, ki prihaja v poštev. Pogojni so naslednji: 1. Gradivo je treba nasloviti v dveh izvodih na naslov P.R. G.H.Q.M.E. Na kuverti napišite tudi še "M.E.ANTHOLOGY." Ime in priimek pisca je treba napisati jasno in s polnim naslovom, da založnik rokopis lahko vrne odpošiljatelju. 2. Z rokopisom naj se vpošljejo tudi podatki pisatelja s čim se je ukvarjal pred vojno, s čim se ukvarja se-

daj. Priloži naj tudi svoj točni naslov v domovini. 3. Gradivo naj ne bo obširnejše od 2000 besed. 4. Če je bilo gradivo že objavljeno, je treba navesti datum in naslov publikacije. 5. Gradivo je treba vposlati najkasneje do 31. decembra 1943. 6. Založnik si pridržuje pravico rokopise pripraviti za cenzuro. 7. Založnik si končno pridržuje vse pravice. — Gradivo lahko pošljete v angleščini ali pa tudi v ostalih zaveznških jezikih.

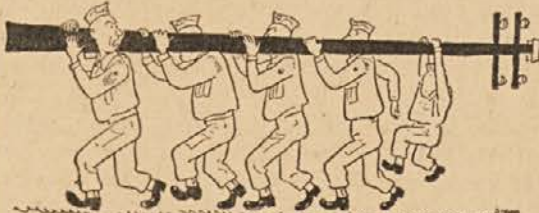
BADOGLIJEVO SOBOJEVNIŠTVO. Dobili smo v roke posebna Badoglijeva vabila slovenskim vojakom in vojnim ujetnikom, ki jih Badoglio snubi za vstop v laško armado. Ta gospod - ali je tako strašno naiven, ali tako pokvarjen - misli, da Slovenci še niso dali dovolj krvi za beraško laško patrijo. Kot predsednik laške vlade bi se g. Badoglio lahko prepiral, koliko Slovencev so postreljale laške tolpe v Julijski Krajini in takozvani Ljubljanski pokrajini. Ti masovni umori pa trajajo v obeh pokrajinah še nadalje in g. Badoglio še ni ničesar ukrenil, da bi končno že enkrat likvidiral te množestvene umore. Že zadnjič smo mu predlagali, da pozapre nekaj deset tisoč fašistov, ki jih ima na zasedenem ozemlju na razpolago in jih strelja po deset za vsakega Slovenca. Šele, ko bo tako postopal bo lahko prišel med naše fante s svojim snubljenjem. Seveda bo tudi takrat prejel zaslužni odgovor. Njegovo sedanje snubljenje pa je najmanj skrajno predrzno, da ne rabimo primernejšega izraza. S slovensko krvjo Badoglio ne bo iskal generalne odveze za ogromne zločine Italije!

ZGORNJI ZEMLJEVID KAŽE OZEMLJE, NA KATEREGA SE NANAŠAJO BESEDE TIHOCEANSKE POSLANICE.

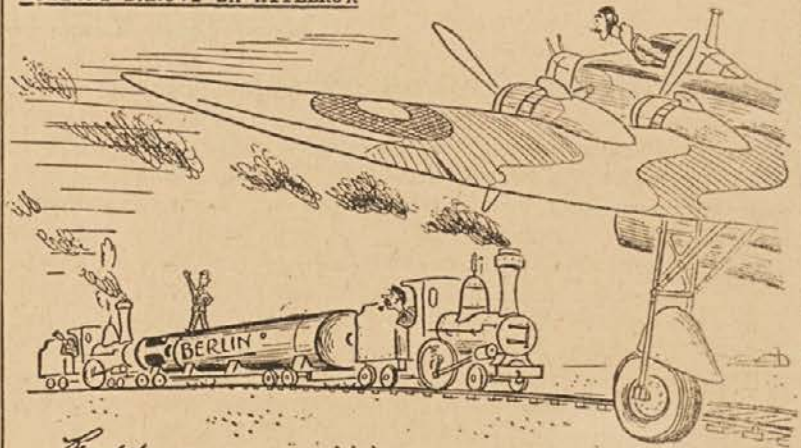

Človek na padcu

NOVINEC: KAJ POMENI BESEDA "ZABUSANT"?
DESETAR: PA, ETO, OVO...

BOŽIČNI DAROVI ZA HITLERJA

Bankbank

IZ TEHERANSKEGA IZLETA

Z ZADNJIH MANEVROV

POGREŠNO PUNJENJE...

VEŽBE ZA DEBARKIRANJE

"ŠOFER, DAJ ŠIBICU!"

